Donderdag, 24 juni 2021

P9_TA(2021)0313

Het verslag van de Commissie over de rechtsstaat 2020

Resolutie van het Europees Parlement van 24 juni 2021 over het verslag van de Commissie over de rechtsstaat 2020 (2021/2025(INI))

(2022/C 81/03)

Het Europees Parlement,

— gezien artikel 295 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU),

— gezien met name artikel 2, artikel 3, lid 1, artikel 3, lid 3, tweede alinea, artikel 4, lid 3, en de artikelen 5, 6, 7 en 11 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU),

— gezien de artikelen van het VWEU die betrekking hebben op de eerbiediging, bescherming en bevordering van democratie, de rechtsstaat en de grondrechten in de Unie, waaronder de artikelen 70, 258, 259, 260, 263 en 265,

— gezien Protocol nr. 1 betreffende de rol van de nationale parlementen in de Europese Unie en het aan de Verdragen gehechte Protocol nr. 2 betreffende de toepassing van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid,

— gezien het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna "het Handvest" genoemd),

— gezien de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU),

— gezien artikel 49 VEU, de criteria van Kopenhagen en het geheel van EU-regels waaraan een kandidaat-lidstaat moet voldoen als hij wil toetreden tot de Unie (het *acquis*),

— gezien de mededeling van de Commissie van 30 september 2020, getiteld "Verslag over de rechtsstaat 2020 — De situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie" (COM(2020)0580),

— gezien Verordening (EU, Euratom) 2020/2092 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2020 betreffende een algemeen conditionaliteitsregime ter bescherming van de Uniebegroting [1] ("verordening inzake conditionaliteit met betrekking tot de rechtsstaat"),

— gezien Verordening (EU) 2021/692 van het Europees Parlement en de Raad van 28 april 2021 tot vaststelling van het programma "Burgers, gelijkheid, rechten en waarden" en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1381/2013 van het Europees Parlement en de Raad en Verordening (EU) nr. 390/2014 van de Raad [2],

— gezien de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens,

— gezien de instrumenten van de VN inzake de bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en de aanbevelingen en verslagen in het kader van de universele periodieke doorlichting van de VN, evenals de rechtspraak van de verdragsorganen van de VN en de speciale procedures van de Mensenrechtenraad,

— gezien de VN-verklaring over mensenrechtenverdedigers van 8 maart 1999,

— gezien de aanbevelingen en verslagen van het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten, de Hoge Commissaris inzake de nationale minderheden, de OVSE-vertegenwoordiger voor mediavrijheid en andere organen van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE),

— gezien het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, het Europees Sociaal Handvest, de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Europees Comité voor sociale rechten, en de verdragen, aanbevelingen, resoluties, adviezen en verslagen van de Parlementaire Vergadering, het Comité van Ministers, de Commissaris voor de Mensenrechten, de Europese Commissie tegen Racisme en Onverdraagzaamheid, de Steering Committee on Anti-Discrimination, Diversity and Inclusion van de Raad van Europa (CDADI), de Commissie van Venetië en andere organen van de Raad van Europa,

---

[1] PB L 433 I van 22.12.2020, blz. 1.
[2] PB L 156 van 5.5.2021, blz. 1.

Donderdag, 24 juni 2021

— gezien het Memorandum van overeenstemming tussen de Raad van Europa en de Europese Unie van 23 mei 2007 en de conclusies van de Raad van 8 juli 2020 over de prioriteiten van de EU voor samenwerking met de Raad van Europa in de periode 2020-2022,

— gezien het VN-Verdrag tegen corruptie,

— gezien het Internationaal Verdrag van de VN inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie,

— gezien de "Toolkit for Member States — Respecting democracy, rule of law and human rights in the framework of the COVID-19 sanitary crisis" van de Raad van Europa van 7 april 2020,

— gezien het tussentijds verslag over de maatregelen die in de EU-lidstaten zijn genomen naar aanleiding van de COVID-19-crisis en over de impact ervan op de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten, dat op 8 oktober 2020 tijdens de 124e zitting werd aangenomen door de Commissie van Venetië,

— gezien het jaarverslag 2020 van de partnerorganisaties van het platform van de Raad van Europa ter bevordering van de bescherming van de journalistiek en de veiligheid van journalisten,

— gezien het met redenen omklede voorstel van de Commissie van 20 december 2017 voor een besluit van de Raad betreffende de constatering van een duidelijk gevaar voor een ernstige schending, door de Republiek Polen, van de rechtsstaat, ingediend op grond van artikel 7, lid 1, van het Verdrag betreffende de Europese Unie (COM(2017)0835),

— gezien de mededeling van de Commissie van 17 juli 2019, getiteld "Versterking van de rechtsstaat binnen de Unie — Een blauwdruk voor actie" (COM(2019)0343),

— gezien het EU-scorebord voor justitie 2020,

— gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité van 19 juni 2019 getiteld "Verdere versterking van de rechtsstaat binnen de Unie. Stand van zaken en mogelijke volgende stappen", waarin werd voorgesteld om een jaarlijks forum over de grondrechten en de rechtsstaat op te richten,

— gezien het rapport van de Groep Grondrechten en de rechtsstaat van het Europees Economisch en Sociaal Comité van juni 2020 met als titel "National developments from a civil society perspective, 2018-2019",

— gezien het rapport van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, getiteld "Challenges facing civil society organisations working on human rights in the EU", dat op 17 januari 2018 werd gepubliceerd, zijn in 2020 gepubliceerde bulletins over de gevolgen van de COVID-19-pandemie voor de grondrechten in de EU, en zijn andere verslagen, gegevens en instrumenten, met name Efris, het Europees informatiesysteem over de grondrechten,

— gezien het verslag van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten van 10 september 2020 over antisemitisme, getiteld "Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union",

— gezien het verslag van het Europees Instituut voor gendergelijkheid, getiteld "Beijing + 25: the fifth review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States", gepubliceerd op 5 maart 2020,

— gezien de conclusies van de Raad van de Europese Unie en de lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, over "Zorgen voor eerbiediging van de rechtsstaat", van 16 december 2014,

— gezien de EU-strategie voor gendergelijkheid 2020-2025, de strategie voor EU-gelijkheid van lhbtiq'ers 2020-2025, de EU-strategie voor de rechten van het kind 2021-2024 en de EU-strategie inzake de rechten van personen met een handicap 2021-2030,

— gezien het EU-actieplan tegen racisme 2020-2025 en het strategisch EU-kader voor gelijkheid, inclusie en participatie van de Roma,

— gezien zijn resolutie van 25 oktober 2016 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende de instelling van een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten ([3]),

— gezien zijn resolutie van 1 maart 2018 over het besluit van de Commissie om de procedure van artikel 7, lid 1, VEU in te leiden ten aanzien van de situatie in Polen ([4]),

— gezien zijn resolutie van 19 april 2018 over de noodzaak van invoering van een Europees waardeninstrument ter ondersteuning van maatschappelijke organisaties die in de Europese Unie op lokaal en nationaal niveau de fundamentele waarden uitdragen ([5]),

— gezien zijn resolutie van 19 april 2018 over de bescherming van onderzoeksjournalisten in Europa: de zaak van de Slowaakse journalist Ján Kuciak en Martina Kušnírová ([6]),

— gezien zijn resolutie van 12 september 2018 over een voorstel houdende een verzoek aan de Raad om overeenkomstig artikel 7, lid 1, van het Verdrag betreffende de Europese Unie te constateren dat er een duidelijk gevaar bestaat voor een ernstige schending door Hongarije van de waarden waarop de Unie berust ([7]),

— gezien zijn resolutie van 13 november 2018 over de rechtsstaat in Roemenië ([8]),

— gezien zijn resolutie van 14 november 2018 over de noodzaak van een omvattend EU-mechanisme voor de bescherming van democratie, de rechtsstaat en grondrechten ([9]),

— gezien zijn resolutie van 13 februari 2019 over verslechteringen op het gebied van de rechten van de vrouw en gendergelijkheid in de EU ([10]),

— gezien zijn resolutie van 28 maart 2019 over de stand van zaken ten aanzien van de rechtsstaat en de strijd tegen corruptie binnen de EU, in het bijzonder in Malta en Slowakije ([11]),

— gezien zijn resolutie van 18 december 2019 over de rechtsstaat in Malta, na de recente onthullingen over de moord op Daphne Caruana Galizia ([12]),

— gezien zijn resolutie van 18 december 2019 over openbare discriminatie en haatzaaiende uitlatingen ten aanzien van LGBTI-personen, zoals LGBTI-vrije zones ([13]),

— gezien zijn resolutie van 15 januari 2020 over mensenrechten en democratie in de wereld en het beleid van de Europese Unie ter zake — jaarverslag 2018 ([14]),

— gezien zijn resolutie van 16 januari 2020 over hoorzittingen die plaatsvinden in het kader van artikel 7, lid 1, VEU met betrekking tot Polen en Hongarije ([15]),

— gezien zijn resolutie van 17 april 2020 over gecoördineerde EU-maatregelen om de COVID-19-pandemie en de gevolgen ervan te bestrijden ([16]),

---

([3]) PB C 215 van 19.6.2018, blz. 162.
([4]) PB C 129 van 5.4.2019, blz. 13.
([5]) PB C 390 van 18.11.2019, blz. 117.
([6]) PB C 390 van 18.11.2019, blz. 111.
([7]) PB C 433 van 23.12.2019, blz. 66.
([8]) PB C 363 van 28.10.2020, blz. 8.
([9]) PB C 363 van 28.10.2020, blz. 45.
([10]) PB C 449 van 23.12.2020, blz. 102.
([11]) PB C 108 van 26.3.2021, blz. 107.
([12]) Aangenomen teksten, P9_TA(2019)0103.
([13]) Aangenomen teksten, P9_TA(2019)0101.
([14]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0007.
([15]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0014.
([16]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0054.

Donderdag, 24 juni 2021

— gezien zijn resolutie van 19 juni 2020 over de antiracismedemonstraties na de dood van George Floyd ([17]),

— gezien zijn resolutie van 19 juni 2020 over de heropening van de vervolging van de premier van de Tsjechische Republiek voor het misbruik van EU-middelen en potentiële belangenconflicten ([18]),

— gezien zijn resolutie van 17 september 2020 over het voorstel voor een besluit van de Raad betreffende de constatering van een duidelijk gevaar voor een ernstige schending, door de Republiek Polen, van de rechtsstaat ([19]),

— gezien zijn resolutie van 7 oktober 2020 over de instelling van een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten ([20]),

— gezien zijn resolutie van 8 oktober 2020 over de rechtsstaat en de grondrechten in Bulgarije ([21]),

— gezien zijn resolutie van 25 november 2020 over het versterken van de mediavrijheid: bescherming van journalisten in Europa, haatzaaiende taal, desinformatie en de rol van platforms ([22]),

— gezien zijn resolutie van 26 november 2020 over de situatie van de grondrechten in de Europese Unie — Jaarverslag voor de jaren 2018-2019 ([23]),

— gezien zijn resolutie van 17 december 2020 over het meerjarig financieel kader 2021-2027, het Interinstitutioneel Akkoord, het herstelinstrument voor de Europese Unie en de verordening inzake de rechtsstaat ([24]),

— gezien zijn resolutie van 11 maart 2021 over het uitroepen van de EU tot vrijheidszone voor LGBTIQ-personen ([25]),

— gezien zijn resolutie van 25 maart 2021 over de toepassing van Verordening (EU, Euratom) 2020/2092, het conditionaliteitsmechanisme voor de rechtsstaat ([26]),

— gezien zijn resolutie van 29 april 2021 over de moord op Daphne Caruana Galizia en de rechtsstaat in Malta ([27]),

— gezien de beoordeling van de Europese meerwaarde bij het initiatiefverslag van wetgevende aard over een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten van oktober 2016,

— gezien zijn voorlopige beoordeling van de Europese meerwaarde van een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten van 23 april 2020,

— gezien artikel 54 van zijn Reglement,

— gezien de adviezen van de Commissie begrotingscontrole, de Commissie juridische zaken, de Commissie constitutionele zaken en de Commissie verzoekschriften,

— gezien het verslag van de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (A9-0199/2021),

---

([17]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0173.
([18]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0164.
([19]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0225.
([20]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0251.
([21]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0264.
([22]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0320.
([23]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0328.
([24]) Aangenomen teksten, P9_TA(2020)0360.
([25]) Aangenomen teksten, P9_TA(2021)0089.
([26]) Aangenomen teksten, P9_TA(2021)0103.
([27]) Aangenomen teksten, P9_TA(2021)0148.

A. overwegende dat de Unie gegrondvest is op de in artikel 2 VEU verankerde gemeenschappelijke waarden, namelijk eerbiediging van de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, met inbegrip van de rechten van personen die tot minderheden behoren — waarden die de EU-lidstaten gemeen hebben en die de kandidaat-lidstaten moeten eerbiedigen om lid te worden van de Unie; overwegende dat democratie, de rechtsstaat en grondrechten waarden zijn die elkaar versterken en die, als ze ondermijnd worden, een systemische bedreiging kunnen vormen voor de Unie; overwegende dat de eerbiediging van de rechtsstaat bindend is voor de gehele Unie en voor haar lidstaten op alle bestuurlijke niveaus, met inbegrip van subnationale entiteiten;

B. overwegende dat de jaarlijkse cyclus voor de evaluatie van de rechtsstaat een welkome aanvulling vormt op de andere bestaande instrumenten voor de instandhouding van de waarden die zijn verankerd in artikel 2 VEU, omdat in het kader van deze jaarlijkse cyclus de situatie in alle EU-lidstaten beoordeeld wordt, waarbij gekeken wordt naar vier pijlers, die rechtstreeks verband houden met de rechtsstaat; overwegende dat de jaarlijkse cyclus in het leven is geroepen om de rechtsstaat te beschermen en om te voorkomen dat er problemen ontstaan of dat ze verergeren;

C. overwegende dat het eerste verslag over de rechtsstaat (verslag 2020) van de Commissie een beperkt toepassingsgebied heeft, aangezien niet alle EU-waarden zoals neergelegd in artikel 2 VEU erin aan bod komen;

D. overwegende dat met de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon het Handvest volledig is geïntegreerd in de Verdragen en daardoor dus juridisch bindend is voor de instellingen, organen en agentschappen van de EU, alsook voor de lidstaten in het kader van de tenuitvoerlegging van EU-wetgeving; overwegende dat er een echte cultuur van grondrechten moet worden ontwikkeld, bevorderd en versterkt, niet alleen binnen de instellingen van de EU, maar ook in de lidstaten, met name wanneer zij het Unierecht intern en in hun betrekkingen met derde landen toepassen;

E. overwegende dat in het verslag 2020 weliswaar punten van zorg onder de aandacht worden gebracht, maar dat de doeltreffendheid van de door elk land doorgevoerde wijzigingen in onvoldoende mate wordt beoordeeld, en dat er geen concrete landspecifieke aanbevelingen in zijn opgenomen, noch een analyse van de vraag of ieder land de rechtsstaat door de jaren heen heeft geëerbiedigd, hetgeen de verwezenlijking van de beoogde preventieve effecten in gevaar kan brengen;

F. overwegende dat zonder doeltreffende follow-up via jaarlijkse monitoring het verslag 2020 mogelijk niet zal leiden tot het voorkomen, opsporen en doeltreffend aanpakken van systemische problemen en de achteruitgang van de rechtsstaat, die de afgelopen jaren in diverse EU-lidstaten is waargenomen; overwegende dat eerbiediging van de rechtsstaat een essentiële voorwaarde is voor de naleving van het beginsel van goed financieel beheer en voor de bescherming van de financiële belangen van de Unie;

G. overwegende dat de afgelopen jaren in verschillende resoluties van het Parlement ernstige problemen met de rechtsstaat in een aantal lidstaten zijn vastgesteld ([28]);

H. overwegende dat de achteruitgang van de rechtsstaat en grondrechten in sommige landen het wederzijds vertrouwen in de werking van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht ernstig ondermijnt en een bedreiging vormt voor de doelstellingen van de Unie die zijn verankerd in artikel 3 VEU, zoals geïllustreerd door verschillende gevallen waarin het Europees arrestatiebevel onder druk kwam te staan ten gevolge van ernstige twijfel aan de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht;

I. overwegende dat ombudsinstanties en gelijkheidsorganen in de lidstaten een cruciale rol vervullen bij de waarborging van belangrijke beginselen van de rechtsstaat, zoals transparantie, verantwoordingsplicht en een eerlijke rechtsbedeling;

J. overwegende dat noodmaatregelen naar aanleiding van de COVID-19-pandemie gevolgen hebben gehad voor de uitoefening van de grondrechten van EU-burgers, zoals het recht op vrij verkeer, op toegang tot de rechter, toegang tot openbare informatie, privacy, de vrijheid van vereniging en de vrijheid van vergadering, en tevens gevolgen hebben gehad voor democratische checks-and-balances; overwegende dat het daarom van cruciaal belang is ervoor te zorgen dat er ter verdediging van de rechten van EU-burgers doeltreffende checks-and-balances bestaan met betrekking tot het optreden van regeringen;

K. overwegende dat verschillende lidstaten een aantal plaatsen zijn gedaald in internationale ranglijsten op het gebied van persvrijheid en dat het geweld tegen journalisten is toegenomen; overwegende dat de bedreigingen van de mediavrijheid onder andere bestaan uit intimidatie van en aanvallen op journalisten, het negeren van hun wettelijke bescherming, de toe-eigening van media of economisch of politiek gemotiveerde acties in de mediasector; overwegende dat de zorgwekkende ontwikkelingen die gericht zijn op het onderdrukken van de vrije meningsuiting en persvrijheid een slecht voorbeeld zijn in de EU en voor de toetredingslanden van de EU;

([28]) Zie bijvoorbeeld bovengenoemde resoluties van 1 maart 2018, 19 april 2018, 13 november 2018, 28 maart 2019, 18 december 2019, 19 juni 2020, 8 oktober 2020 en 29 april 2021.

L. overwegende dat de bestaande mechanismen moeten worden versterkt en gestroomlijnd en dat er een doeltreffend EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten moet worden ontwikkeld om te garanderen dat de in de Verdragen neergelegde beginselen en waarden in de hele Unie worden verdedigd;

M. overwegende dat eerbiediging van de rechten van minderheden een van de politieke criteria is waaraan een kandidaat-lidstaat bij toetreding moet voldoen; overwegende dat de Unie een belangrijke rol moet spelen bij het waarborgen van de eerbiediging van de rechten van nationale en taalkundige minderheden in kandidaat-lidstaten; overwegende dat het Parlement de Europese Commissie reeds heeft verzocht ([29]) om een gezamenlijk kader op te stellen van EU-minimumnormen voor de bescherming van de rechten van personen die tot minderheden behoren, die sterk verankerd zijn in een wettelijk kader dat democratie, de rechtsstaat en de grondrechten in de hele EU waarborgt;

I. ***Het verslag over de rechtsstaat 2020: lessen voor 2021***

1. is ingenomen met het eerste jaarverslag over de rechtsstaat van de Commissie; acht het van essentieel belang dat er een Europees systeem komt voor de monitoring en handhaving van de rechtsstaat in de Unie; herhaalt dat het van belang is vooraf risico's vast te stellen en schendingen van de grondrechten en van de rechtsstaat te voorkomen in plaats van achteraf te reageren wanneer dergelijke schendingen zich herhaaldelijk voordoen; moedigt daarom de verdere ontwikkeling van dit nieuwe instrument aan;

2. is verheugd dat de werking van de rechtsstelsels, het corruptiebestrijdingskader, pluriformiteit van de media en bepaalde institutionele kwesties met betrekking tot checks-and-balances, waaronder tot op zekere hoogte de ruimte voor het maatschappelijk middenveld, allemaal deel uitmaken van het jaarlijkse overzicht van de Commissie van de situatie van de rechtsstaat in de lidstaten; verzoekt bovendien om in de jaarverslagen bepaalde belangrijke onderdelen van de "Rule of Law Checklist" (lijst met criteria voor de rechtsstaat) van de Commissie van Venetië uit 2016 op te nemen, zoals wettelijke garanties tegen willekeur en machtsmisbruik van overheidsdiensten, de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de magistratuur, gelijkheid voor de wet en non-discriminatie; moedigt de Commissie aan ook de positieve trends in lidstaten te benadrukken, zodat andere lidstaten zich hieraan kunnen spiegelen;

3. stelt tevreden vast dat het verslag landspecifieke hoofdstukken bevat; looft de Commissie om haar inspanningen om de nationale regeringen en parlementen, het maatschappelijk middenveld en andere nationale actoren bij het proces te betrekken; spoort de Commissie ertoe aan grotere inspanningen te leveren voor grondiger landenanalyses zodat de ernst van de uitdagingen in verband met de rechtsstaat beter kan worden beoordeeld; is van mening dat er meer tijd moet worden besteed aan de landenbezoeken van de Commissie, ook ter plaatse, om te komen tot een bredere betrokkenheid en dialoog met de nationale overheden en het maatschappelijk middenveld; is van mening dat de Commissie grotere bekendheid moet geven aan die bezoeken om een rechtsstaatcultuur op nationaal niveau te bevorderen;

4. is ingenomen met het feit dat alle lidstaten volgens dezelfde indicatoren en methodologie worden gecontroleerd; benadrukt echter dat het op dezelfde wijze presenteren van inbreuken van verschillende aard het risico met zich meebrengt dat de ernstigste schendingen van de rechtsstaat worden gebagatelliseerd; dringt er bij de Commissie op aan haar verslaglegging te differentiëren door onderscheid te maken tussen systematische schendingen van de rechtsstaat en individuele, geïsoleerde schendingen; benadrukt dat het jaarlijkse verslag over de rechtsstaat ook preventieve werking kan hebben; is van mening dat een grondiger evaluatie vereist is om na te gaan of het verslag een voldoende preventief effect heeft gehad; is van oordeel dat dit zeer zeker niet het geval is voor de lidstaten waartegen een procedure uit hoofde van artikel 7, lid 1, VEU aanhangig is gemaakt; is van mening dat het verslag van 2020 grondigere en transparantere beoordelingen had kunnen bevatten van de vraag of er sprake was van ernstige tekortkomingen, een risico op een ernstige schending of een daadwerkelijke schending van de EU-waarden met betrekking tot elk van de in de landenhoofdstukken geanalyseerde pijlers; is van mening dat deze beoordelingen nodig zijn voor het formuleren van conclusies over de toestand van de rechtstaat en voor het vaststellen van follow-upmaatregelen en van corrigerende maatregelen en instrumenten; pleit voor een samenvattende aanpak in toekomstige verslagen zodat duidelijk kan worden aangeduid waar de belangrijkste risico's en problemen in de verschillende lidstaten zich bevinden; verzoekt de Commissie haar methodologie dienovereenkomstig bij te werken en het Parlement zonder onnodige vertragingen op de hoogte te houden;

5. is echter van mening dat het verslag 2020 te beschrijvend en niet analytisch genoeg is; verzoekt de Commissie toekomstige verslagen analytischer te maken; acht het noodzakelijk dat in toekomstige verslagen landspecifieke aanbevelingen worden opgenomen over de wijze waarop de vastgestelde problemen moeten worden aangepakt of inbreuken moeten worden verholpen, met inbegrip van in voorkomend geval de uitvoeringstermijnen en benchmarks waaraan follow-up moet worden gegeven; verzoekt de Commissie in de verslagen informatie op te nemen over de follow-up van de uitvoering van haar aanbevelingen en corrigerende maatregelen;

([29]) Resolutie van het Europees Parlement van 13 november 2018 over minimumnormen voor minderheden in de EU (PB C 363 van 28.10.2020, blz. 13).

6. is bezorgd over de overloopeffecten van de uitholling van de mediavrijheid naar andere in het verslag geanalyseerde gebieden; is van mening dat lastercampagnes tegen academici, journalisten, rechters, beoefenaars van juridische beroepen, maatschappelijke organisaties en activisten, met name strategische rechtszaken tegen publieke inspraak (strategic lawsuit against public participation, SLAPP's), ertoe dienen hun onafhankelijkheid en hun vermogen om te handelen te beperken, en afschrikkende werking hebben;

7. dringt daarom aan op een meer geïntegreerde analyse van de onderlinge verbanden tussen de vier pijlers die in het verslag zijn opgenomen en van de wijze waarop gecombineerde tekortkomingen kunnen leiden tot systemische schendingen van de rechtsstaat of risico's daarop, en aan te geven of de financiële belangen van de Unie daardoor in het gedrang komen of dreigen te komen;

8. is van oordeel dat in de jaarverslagen horizontale trends op EU-niveau in kaart moeten worden gebracht; is van mening dat het in het verslag van 2020 ontbreekt aan een EU-brede aanpak; verzoekt de Commissie om gevallen vast te stellen waarin bepaalde maatregelen of praktijken van een lidstaat die de rechtsstaat, de mediavrijheid, de checks-and-balances of de corruptiebestrijding ondermijnen, navolging vinden in andere lidstaten, alsook praktijken die dermate ernstig en grootschalig zijn dat zij de Unie als geheel kunnen schaden; verzoekt de Commissie na te gaan hoe dergelijke aanvallen de kwaliteit van de democratie in de Unie in gevaar brengen; dringt erop aan dat in de analyses in de verslagen prioriteit wordt gegeven aan deze trends, met inbegrip van de steeds grotere uitdagingen die de nationale grondwettelijke hoven vormen voor de juridische structuur van de EU, teneinde sturing te geven aan corrigerende maatregelen op EU-niveau; verzoekt de Commissie duidelijke illustraties te geven van systematische desinformatie en buitenlandse inmengingscampagnes die erop gericht zijn het vertrouwen van de burgers in overheidsinstellingen en onafhankelijke media te ondermijnen en die de lidstaten in de richting van autoritaire bestuursstructuren duwen;

9. betreurt dat niet alle rechtsstatelijke kwesties voldoende uitvoerig werden behandeld in het jaarverslag 2020; verzoekt de Commissie haar landspecifieke deskundigheid en capaciteit te ontwikkelen om sneller te kunnen reageren op negatieve ontwikkelingen in de lidstaten; vraagt de Commissie voldoende middelen te besteden aan de monitoring en handhaving van de rechtsstaat in de EU;

10. benadrukt dat de wetten van de lidstaten, de eerbiediging van de rechtsstaat, checks-and-balances en democratische instellingen, met inbegrip van de onafhankelijkheid daarvan, niet alleen de jure, maar ook de facto moeten functioneren;

Justitiële stelsels

11. is verheugd over de monitoring van de onafhankelijkheid, kwaliteit en efficiëntie van de rechtsstelsels van de lidstaten, met inbegrip van de nationale openbaar ministeries, en van hun vermogen om te voorzien in doeltreffende rechtsbescherming om de naleving van het EU-recht te waarborgen; is van mening dat gemonitord moet worden of de lidstaten een gunstig klimaat hebben om de toegang tot de rechter voor iedereen te waarborgen, waaronder de toegang tot de rechter op EU-niveau, alsook de inspanningen en middelen voor het waarborgen van toegang tot de rechter; is bezorgd over het gebrek aan een rechtstreeks verhaalmechanisme dat EU-burgers ter beschikking staat om hun rechten te verdedigen, zoals vastgelegd in het Handvest; is van mening dat de verslagen verder moeten gaan dan een statische jaarlijkse momentopname en alle relevante informatie moeten bevatten in de landenhoofdstukken over de situatie van de rechtsstaat, met inbegrip van relevante antecedenten en de politieke context waarin nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden, teneinde een nauwkeurige, dynamische en integrale beoordeling mogelijk te maken van de juridische en feitelijke onafhankelijkheid van rechtsstelsels, met inbegrip van de onafhankelijkheid van advocaten en de magistratuur, en dat zij een langere periode dan slechts de voorgaande twaalf maanden moeten bestrijken; wijst erop dat adequate rechtsstaatnormen moeten worden gewaarborgd voor burgers en ingezetenen van de EU wanneer zij hun recht op vrijheid van verplaatsing binnen de EU uitoefenen; benadrukt dat effectieve toegang tot de rechter voor alle burgers een hoeksteen van de rechtsstaat is, die vanwege hun kwetsbaarheid in het bijzonder moet worden gewaarborgd voor seizoenarbeiders en grensarbeiders wanneer zij een beroepsactiviteit uitoefenen in een andere lidstaat;

12. benadrukt dat doeltreffende, onafhankelijke en efficiënte rechtsstelsels essentieel zijn voor de bescherming van de rechtsstaat; wijst erop dat de gerechtelijke structuur van de Unie nationale rechtsstelsels omvat; onderstreept dat rechtsstelsels en rechters, om de fundamentele rechten en vrijheden van EU-burgers te beschermen, onafhankelijk moeten zijn en dus moeten worden beschermd tegen elke vorm van directe of indirecte druk, bedreiging of inmenging vanuit ongeacht welke hoek, met inbegrip van politieke autoriteiten; is ingenomen met het feit dat, naast de mechanismen met betrekking tot ambtstermijnen en de gronden voor wraking en afzetting, loopbaanontwikkeling, tuchtprocedures en sancties, ook de samenstelling van rechterlijke instanties en de benoemingsmethoden zijn aangemerkt als indicatoren voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht; benadrukt dat deze parameters constant gemonitord moeten worden en moeten worden ingebed in een alomvattende beoordeling van alle checks-and-balances, zonder zich te richten op slechts een beperkt aantal parameters, teneinde de werkelijke onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in de lidstaten te verifiëren;

Donderdag, 24 juni 2021

13. merkt op dat in het verslag van 2020 terecht wordt ingegaan op de noodzaak om gerechtelijke procedures en opleidingen voor rechters te digitaliseren; herinnert eraan dat er tussen de lidstaten nog steeds aanzienlijke verschillen bestaan in het niveau van deelname aan opleidingen voor juridische beroepen; betreurt dat in het verslag geen melding wordt gemaakt van opleiding voor advocaten;

14. is verontrust over de dramatische verslechtering van de onafhankelijkheid van de rechtsstelsels van sommige lidstaten en over het toenemende en flagrante gebrek aan naleving van het EU-recht, met inbegrip van de arresten van het HvJ-EU; merkt op dat de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in sommige lidstaten nog steeds aanleiding geeft tot ernstige bezorgdheid, zoals tot uitdrukking komt in bepaalde landenhoofdstukken; roept de Commissie op dergelijke tekortkomingen en bevindingen die een duidelijk risico vormen voor een ernstige schending van de rechtsstaat, helder te beoordelen en te benoemen; maakt zich ernstig zorgen over het feit dat de Commissie heeft nagelaten onverwijld en met rechtsmiddelen te reageren op de ernstige risico's in verband met de rechtsstaat die in de landenhoofdstukken zijn vastgesteld, met name nadat deze risico's zijn veranderd in feitelijke schendingen van de rechtsstaat; verzoekt de Commissie om een zinvolle, eenvoudige en duidelijke beoordeling te verstrekken van de verschillende nationale rechtsstelsels en aan te geven waar beste praktijken kunnen worden toegepast op vergelijkbare stelsels en hoe soortgelijke tekortkomingen kunnen worden verholpen;

15. wijst erop dat de Commissie overeenkomstig artikel 17, lid 1, VEU moet toezien op de toepassing van de Verdragen en van secundaire wetgeving, onder meer in gevallen waarin de risico's op ernstige schendingen van de in artikel 2 VEU vastgelegde waarden, zoals beschreven in de landenhoofdstukken, werkelijkheid zijn geworden na de publicatie van het verslag 2020;

16. spreekt zijn afkeuring uit over de politieke druk die in Hongarije en Polen wordt uitgeoefend om nationale rechtbanken te beletten om op grond van artikel 267 VWEU prejudiciële procedures in te leiden bij het HvJ-EU, zodat daarmee kan worden voorkomen dat nationale rechters vragen stellen aan het HvJ-EU in verband met EU-vereisten inzake rechterlijke onafhankelijkheid; is van mening dat deze praktijk in strijd is met de Verdragen en de gevestigde uitlegging van de desbetreffende bepalingen door het HvJ-EU; is ontzet over het toenemende en doelbewuste gebrek aan uitvoering van arresten van het HvJ-EU; is van oordeel dat deze onwettige ontwikkelingen een systemische bedreiging voor de eenheid en samenhang van het EU-recht en voor de werking van de Unie zelf vormen; verzoekt de Commissie in haar toekomstige verslagen uitvoerige gegevens op te nemen over de naleving van de arresten van het HvJ-EU door de lidstaten; is daarom van mening dat in de komende jaarverslagen het niet-naleven van uitspraken van het HvJ-EU in de beoordeling als ernstige schending moet worden aangemerkt; dringt er bij de Commissie op aan onmiddellijk adequate juridische maatregelen te nemen ten aanzien van weigeringen om arresten van het HvJ-EU uit te voeren en te eerbiedigen, zoals gerechtelijke stappen uit hoofde van artikel 260 VWEU; verzoekt de Commissie nauwlettend toe te zien op de uitspraken van nationale rechtbanken over de voorrang van het EU-recht boven nationale grondwettelijke normen en inbreukprocedures in te leiden tegen lidstaten die dit beginsel consequent schenden; betreurt bovendien het verzoek van de premier van Polen aan het grondwettelijk hof om uitspraak te doen over de voorrang van nationale grondwettelijke normen boven het EU-recht;

17. merkt op dat de traagheid van civiele, strafrechtelijke en administratieve gerechtelijke procedures een groot gevaar vormt, niet in de laatste plaats voor de eerbiediging van de rechtsstaat; verzoekt de Commissie in haar toekomstige verslagen een beoordeling op te nemen van de omstandigheden in gevangenissen, achterstanden bij rechtbanken en de gemiddelde duur van processen in elke lidstaat;

Kader voor corruptiebestrijding

18. is verheugd dat er in elk landenhoofdstuk een specifiek hoofdstuk aan inspanningen op het gebied van corruptiebestrijding wordt gewijd, aangezien systemische corruptie zowel de werking van de rechtstaat ondermijnt als het vertrouwen van EU-burgers in besluiten die worden genomen door autoriteiten, ambtenaren en justitie; beklemtoont dat corruptie het niveau en de kwaliteit van de openbare dienstverlening verslechtert doordat overheidsmiddelen niet de beoogde publieke bestemming krijgen, en bijgevolg ook de grondrechten ondermijnt; wijst erop dat het bestaan van nationale wetgeving, beleidslijnen en strategieën ter bestrijding van corruptie als vooruitgang kan worden beschouwd, maar dat de toepassing en vervolgens de praktische doeltreffendheid ervan van cruciaal belang zijn voor de rechtsstaat en ook moeten worden beoordeeld; onderstreept dat corruptiebestrijdingskaders gebieden moeten bestrijken als ethische regels, bewustmakingsmaatregelen, regels inzake openbaarmaking van vermogen, onverenigbaarheden en belangenconflicten, overheidsopdrachten, internecontrolemechanismen, regels inzake lobbying en draaideurconstructies; verzoekt de lidstaten en de instellingen doeltreffende instrumenten te ontwikkelen om gevallen van corruptie en fraude te voorkomen, op te sporen, te beëindigen en te bestraffen, alsook mechanismen te ontwikkelen om de in het kader van deze gevallen gemaakte winsten terug te vorderen, met name door het gebruik van zowel EU- als nationale overheidsmiddelen regelmatig te monitoren; merkt op dat er in het verslag 2020 nauwelijks sprake is van een beoordeling van het vermogen van het corruptiebestrijdingskader om met corruptie verband houdende risico's op het gebied van overheidsopdrachten aan te pakken;

19. verzoekt de Commissie meer nadruk te leggen op het misbruik van EU-middelen, met name met het oog op de nieuwe verordening inzake conditionaliteit met betrekking tot de rechtsstaat, en de correcte werking te beoordelen van onderzoeken en diensten van de openbaar ministeries in elke lidstaat in verband met het onderzoek naar en de vervolging van fraude, met inbegrip van belastingfraude, corruptie of andere schendingen van het Unierecht in verband met de

uitvoering van de EU-begroting of de bescherming van de financiële belangen van de Unie; spreekt zijn bezorgdheid uit over het mogelijk toenemende risico dat de EU-begroting door sommige lidstaten wordt misbruikt als middel om de rechtsstaat te verzwakken;

20. is ernstig bezorgd over de toenemende dreiging van corruptiegerelateerde misdrijven; verzoekt de Commissie om de anticorruptiewetgeving van de Unie waar nodig te actualiseren en te verbeteren, door gebruik te maken van de bevindingen van het verslag om beter te reageren op de vastgestelde tekortkomingen, en een passende reeks beleidsmaatregelen vast te stellen ter bestrijding van corruptie bij justitie in de lidstaten; onderstreept de gevaren van de toename van corruptie voor de samenhang van de rechtsorde van de Unie, de doeltreffendheid van haar gemeenschappelijk beleid, de bescherming van de grondrechten, haar internationale geloofwaardigheid en de werking van de interne markt, waarin de eerbiediging van de rechtsstaat een belangrijke rol speelt; verzoekt de Commissie beste praktijken op te stellen, gebieden in kaart te brengen die bijzonder vatbaar zijn voor corruptie en landspecifieke aanbevelingen voor verbeteringen op te stellen, en deze kennis te gebruiken om het corruptiebestrijdingskader van de Unie te actualiseren en te verbeteren;

21. herinnert aan de sleutelrol van klokkenluiders bij de bestrijding van georganiseerde misdaad, corruptie en witwaspraktijken;

22. waarschuwt dat het gebrek aan uniforme, actuele en geconsolideerde statistieken in alle lidstaten, in combinatie met problemen bij het verzamelen van informatie over de begunstigden van EU-programma's, de beoordeling en vergelijking van gegevens over het onderzoek naar en de vervolging van corruptiemisdrijven belemmert; verzoekt de Commissie daarom de harmonisatie van de definities van dergelijke strafbare feiten in de hele Unie te ondersteunen en te bevorderen, en te zorgen voor een beter gebruik van bestaande gegevensverzamelingen en van de methodologie om nieuwe gegevensreeksen te ontwikkelen teneinde in de hele EU te beschikken over vergelijkbare gegevens over de behandeling van corruptiezaken; onderstreept het belang van het ondersteunen en verbeteren van samenwerking tussen de EU-instellingen, de lidstaten en het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) en het Europees Openbaar Ministerie (EOM) in de strijd tegen corruptie; is van mening dat corruptiebestrijding niet alleen een krachtig mandaat vergt, maar ook een veel groter budget, aanzienlijk meer middelen en elke vorm van steun die nodig is voor de bovengenoemde instellingen en organen;

Vrijheid van meningsuiting: vrijheid en pluriformiteit van de media, artistieke en academische vrijheden

23. is ingenomen met het feit dat er in het verslag een specifiek hoofdstuk aan de monitoring van de vrijheid en de pluriformiteit van de media wordt gewijd; is met name verheugd over de nadruk die wordt gelegd op de veiligheid van journalisten; verzoekt de Commissie met klem de efficiëntie en doeltreffendheid van de nationale kaders voor de bescherming van de vrijheid en de pluriformiteit van de media te beoordelen; benadrukt het belang van het beoordelen en monitoren van de situatie van de media in de lidstaten, met name door onderzoek te doen naar maatregelen die door regeringen zijn genomen om kritische media het zwijgen op te leggen en/of de vrijheid en pluriformiteit te ondermijnen, teneinde te voorkomen dat informatie verder wordt geconcentreerd in de handen van enkelen, wat de verspreiding van vrije en onafhankelijke informatie zou kunnen belemmeren;

24. betreurt dat geen onderzoek is uitgevoerd naar de publieke en private media op nationaal niveau en naar de mate waarin deze media feitelijk en rechtens onafhankelijk zijn van nationale overheden of politieke partijen en vrij zijn van enige andere inmenging; is bovendien teleurgesteld dat geen onderzoek is gedaan naar mogelijke belangenconflicten, mediaconcentratie en transparantie van media-eigendom; wijst erop dat de financiële onafhankelijkheid van en de voorwaarden voor duurzame activiteiten van private media gewaarborgd moeten worden om te voorkomen dat de politiek zich de media toe-eigent; benadrukt dat de publieke media een onvervangbare rol vervullen en dat het van essentieel belang is dat gewaarborgd wordt dat zij onafhankelijk kunnen opereren, zonder politieke inmenging; betreurt daarnaast dat er geen evaluatie is uitgevoerd van de juridische en feitelijke onafhankelijkheid van de nationale regelgevende instanties voor de media; is van oordeel dat de uitvoering van artikel 30 van de richtlijn audiovisuele mediadiensten van 2018 ([30]) nauwlettend gemonitord moet worden en dat op basis daarvan snel inbreukprocedures moeten worden ingeleid indien daar aanleiding toe is; verzoekt de Commissie in dit verband onderzoek in te stellen naar de pogingen, met name van publieke omroepen, om journalisten te intimideren en te belasteren, en naar de aanvallen op buitenlandse journalisten, alsof zij staatsvijanden zijn, vanwege de onderzoeksjournalistiek die zij bedrijven;

25. is zeer verontrust over de toenemende aantasting van de vrijheid en de pluriformiteit van de media in sommige lidstaten sinds de publicatie van het verslag 2020; is zeer bezorgd over het feit dat journalisten en medewerkers van de media in de Unie het slachtoffer zijn van fysieke, psychologische en economische bedreigingen, mishandelingen, misdrijven en moorden vanwege hun werkzaamheden en herinnert eraan dat dergelijke aanvallen vaak leiden tot zelfcensuur; verzoekt de Commissie in de landenhoofdstukken van haar toekomstige verslagen een overzicht op te nemen van de aanvallen gericht tegen journalisten in de hele Unie, en daarbij bijzondere aandacht te besteden aan moordaanslagen op journalisten, de mate waarin het strafrechtelijk onderzoek en de strafrechtelijke vervolging naar aanleiding van die moorden vrij is van politieke inmenging, en de respons van de lidstaten in dit kader;

([30]) PB L 303 van 28.11.2018, blz. 69.

26. stelt met bezorgdheid vast dat de problemen op het gebied van de mediavrijheid nauw verband houden met de ondermijning van de artistieke en academische vrijheid; dringt er daarom op aan dat deze pijler wordt uitgebreid tot alle aspecten van de vrijheid van meningsuiting, met inbegrip van de bestrijding van haatzaaiende uitlatingen, en dat de titel van de pijler dienovereenkomstig wordt aangepast;

27. drukt zijn bezorgdheid uit over het feit dat bepaalde regeringen en machtige personen via juridische maatregelen critici het zwijgen opleggen, bijvoorbeeld door strategische rechtszaken ter ontmoediging van publieksparticipatie ("SLAPP-rechtszaken") aan te spannen of door gebruik te maken van wetten die het recht op vrijheid van meningsuiting beknotten op een wijze die onverenigbaar is met de individuele grondrechten van personen; verzoekt de lidstaten wetgeving vast te stellen om journalisten tegen deze praktijk te beschermen; verzoekt de Commissie EU-wetgeving tegen SLAPP voor te stellen om journalisten te beschermen tegen vexatoire rechtszaken;

28. merkt op dat de achteruitgang van de mediavrijheid ertoe leidt dat minderheden, bijvoorbeeld LGBTI-personen, migranten en vluchtelingen, vaker als zondebok worden aangewezen, ook door regeringen, met als gevolg een toename van haatzaaiende uitlatingen tegen deze groepen en censuur van de media; verzoekt de Commissie in toekomstige verslagen het effect van haatmisdrijven en haatzaaiende uitlatingen op discriminatie te beoordelen;

Andere institutionele kwesties in verband met checks-and-balances, waaronder de bescherming van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld

29. is ingenomen met de pijler in het verslag inzake checks-and-balances en met de analyse daarin van de noodmaatregelen ter bestrijding van de COVID-19-pandemie; herinnert eraan dat regeringen in de strijd tegen de pandemie noodmaatregelen moeten nemen die de rechtsstaat, de grondrechten en de democratische verantwoordingsplicht eerbiedigen en dat dergelijke maatregelen de hoeksteen moeten vormen van alle inspanningen om de verspreiding van COVID-19 te beheersen; is van mening dat noodbevoegdheden gepaard moeten gaan met extra controles om te voorkomen dat dergelijke bevoegdheden misbruikt worden om de machtsverhoudingen meer permanent te wijzigen; is verontrust over het feit dat noodmaatregelen in het kader van COVID-19 zijn gebruikt als voorwendsel om discriminerende wetgeving snel door het parlement te jagen; dringt er voorts bij de Commissie op aan de noodmaatregelen te blijven monitoren, om te waarborgen dat dergelijke maatregelen tijdig en op transparante wijze worden voorbereid en ten uitvoer worden gelegd, en dat zij noodzakelijk, evenredig, sociaal rechtvaardig en tijdelijk zijn, en dat het recht op beroep niet onevenredig wordt beperkt door sluiting van rechtbanken; wijst in dit kader op het belang van parlementaire controle en raadpleging van het maatschappelijk middenveld; verzoekt de Commissie de geleidelijke opheffing van de maatregelen te blijven monitoren en er daarbij op te letten of dit tijdig gebeurt; spoort de Commissie aan ervoor te zorgen dat de rechten van EU-burgers tijdens de COVID-19-pandemie en daarna door de lidstaten worden geëerbiedigd, beschermd en gewaarborgd;

30. wijst op de belangrijke rol die gespeeld wordt door onafhankelijke nationale mensenrechteninstellingen en ombudsinstanties, wier werkzaamheden in overeenstemming zijn met de Beginselen van Parijs, en organen voor de bevordering van gelijke behandeling als het gaat om het waarborgen van de rechten van EU-burgers en de verdediging van de rechtsstaat op nationaal, regionaal en lokaal niveau; maakt zich ernstig zorgen over de recente pogingen in Polen om de onafhankelijkheid van de nationale ombudsman van de uitvoerende macht te ondergraven; is ingenomen met de verwijzing naar de rol van ombudsinstanties in het verslag over de rechtsstaat 2020; verzoekt de Commissie in de volgende jaarlijkse cyclus meer aandacht te besteden aan de activiteiten van nationale ombudsmannen door grondiger te bestuderen hoe zij functioneren, in hoeverre zij onafhankelijk zijn en welke reële bijdrage zij leveren aan de verzekering van adequate waarborgen; wijst er met name op dat de organen voor gelijke behandeling van sommige lidstaten sinds de publicatie van het verslag over de rechtsstaat 2020 minder onafhankelijk zijn geworden, hetgeen een rechtstreekse bedreiging vormt voor de grondrechten van de burgers; herhaalt zijn bezorgdheid over de steeds verder krimpende ruimte voor onafhankelijke maatschappelijke organisaties, met name organisaties die zich inzetten voor vrouwenrechten, de rechten van LGBTI-personen en mensenrechten, in een aantal lidstaten, waar de activiteiten van deze organisaties strafbaar worden gesteld, en waar deze organisaties te maken krijgen met onredelijke administratieve lasten, beperkingen van de toegang tot financiering, minder financiële steun voor belangenbehartiging, en beperking van hun recht op vrijheid van vereniging en recht op vrijheid van vergadering;

31. wijst erop dat maatschappelijke organisaties voldoende ruimte moeten hebben om goed te kunnen functioneren, om de waarden van de EU te kunnen bevorderen en monitoren, regeringen erop te kunnen aanspreken als zij zich niet aan deze waarden houden, uitholling van de rechtsstaat tegen te gaan en zich te kunnen inzetten voor de bevordering van een rechtsstaatcultuur; verzoekt de Commissie de ruimte voor het maatschappelijk middenveld in het toekomstige verslag 2021 grondiger te beoordelen; acht het nuttig om na te denken over de vaststelling van duidelijke benchmarks met betrekking tot de ruimte voor het maatschappelijk middenveld, om dit terrein op termijn beter te kunnen analyseren, waarbij onder meer aandacht wordt besteed aan het bestaan van een gunstig wettelijk klimaat voor de uitoefening van de burgerlijke vrijheden, een kader voor de financiële levensvatbaarheid en duurzaamheid van maatschappelijke organisaties, met inbegrip van door de overheid georganiseerde niet-gouvernementele organisaties (gongo's), toegang tot en deelname aan besluitvorming, het recht op toegang tot informatie, een veilige ruimte, onder meer in verband met gevallen van en de reactie op verbale en fysieke aanvallen, lastercampagnes en juridische, administratieve en fiscale intimidatie, met inbegrip van SLAPP-rechtszaken, en de afschrikkende effecten daarvan, alsmede de langetermijngevolgen ervan voor het actief burgerschap in andere landen; herhaalt dat de instellingen van de Unie een open, transparante en regelmatige dialoog moeten blijven voeren met

representatieve verenigingen en het maatschappelijk middenveld; verzoekt de Commissie in toekomstige verslagen na te gaan of de uitoefening van politieke rechten door EU-burgers in alle lidstaten gewaarborgd is;

32. betreurt dat Hongarije geen uitvoering heeft gegeven aan een uitspraak van het HvJ-EU inzake onrechtmatige beperkingen ten aanzien van de financiering van maatschappelijke organisaties door personen die buiten Hongarije zijn gevestigd, hetgeen op zich een ernstige schending van de rechtsstaat vormt en waarmee Hongarije de ruimte van het maatschappelijk middenveld nog verder verkleint; dringt er bij de Commissie op aan bij het HvJ-EU een procedure tegen Hongarije in te leiden en het HvJ-EU te verzoeken het land te veroordelen tot betaling van een afschrikkende financiële sanctie, overeenkomstig artikel 260 VWEU; stelt met bezorgdheid vast dat een toenemend aantal lidstaten wetgeving vaststelt die de vrijheid van vereniging en meningsuiting voor maatschappelijke organisaties ernstig beperkt, waardoor de ruimte voor het maatschappelijk middenveld afneemt;

33. betreurt dat in het verslag niet duidelijk wordt erkend dat de nationale autoriteiten in enkele lidstaten het democratisch bestel en de rechtsstaat opzettelijk afbreken en streven naar de totstandbrenging van een (semi-)autocratisch regime door middel van het geleidelijk uitschakelen van alle checks-and-balances; verzoekt de Commissie de vele jaarverslagen en overzichten van gerespecteerde en gezaghebbende organisaties waarin de naleving van de democratische beginselen, de rechtsstaat en de mensenrechten in de lidstaten wordt geëvalueerd, te erkennen en er ook rekening mee te houden;

Reikwijdte van het verslag — de ontbrekende gebieden

34. betreurt dat in het verslag 2020 niet volledig wordt ingegaan op de waarden van democratie en grondrechten zoals verankerd in artikel 2 VEU, die onmiddellijk aangetast worden als landen zich niet houden aan de eisen van de rechtsstaat;

35. verzoekt de Commissie landenhoofdstukken op te stellen met betrekking tot alle kandidaat-lidstaten en potentiële kandidaat-lidstaten, en daarin een grondige beoordeling op te nemen van hun justitiële stelsels, kaders voor corruptiebestrijding, de situatie op het gebied van mediavrijheid en mediapluriformiteit, en hun institutionele checks-and-balances;

36. wijst er nogmaals op dat er een intrinsiek verband bestaat tussen de rechtsstaat, democratie en de grondrechten en de noodzaak om de in artikel 2 VEU en het Handvest verankerde waarden meer onder de aandacht te brengen; verzoekt de Commissie om in toekomstige verslagen aandacht te besteden aan de eerbiediging van alle door het Handvest van de grondrechten beschermde rechten; wijst erop dat de lidstaten, wanneer zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen, moeten handelen in overeenstemming met de rechten en beginselen van het Handvest van de grondrechten; wijst er dan ook uitdrukkelijk op dat het verband in het oog gehouden moet worden tussen de eerbiediging van de rechtsstaat en gelijkheid voor de wet, het recht op een doeltreffende voorziening in rechte voor een onafhankelijk en onpartijdig gerecht, het recht op een eerlijke rechtsgang en het recht van eenieder om zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen, en het recht op rechtsbijstand van personen die niet over toereikende financiële middelen beschikken, alsook het recht op behoorlijk bestuur, zoals neergelegd in artikel 41 van het Handvest;

37. keurt ten sterkste af dat de EU-wetgeving en de internationale wetgeving in sommige lidstaten niet volledig worden nageleefd, onder meer de wetgeving inzake non-discriminatie en asiel, met als voorbeeld Hongarije, dat geen uitvoering heeft gegeven aan diverse uitspraken van het HvJ-EU en het Europees Hof voor de rechten van de mens met betrekking tot de asielprocedure, en zich onder meer schuldig heeft gemaakt aan automatische en onrechtmatige detentie en gevangenen voedsel ontzegt, waarmee het land de rechten van migranten en asielzoekers die om internationale bescherming verzoeken schendt;

38. uit zijn bezorgdheid over het feit dat mensen in kwetsbare situaties, zoals personen met een handicap, kinderen, religieuze minderheden — vooral nu het antisemitisme en de islamofobie in Europa toenemen — Roma en andere personen die tot etnische taalkundige minderheden behoren, migranten, asielzoekers, vluchtelingen LGBTI+-personen en ouderen, evenals vrouwen, nog steeds hun rechten niet overal in de Unie ten volle geëerbiedigd zien, in strijd met artikel 2 VEU; wijst op het duidelijke verband tussen de achteruitgang van de normen van de rechtsstaat en de schendingen van de grondrechten en de rechten van minderheden in die lidstaten; verzoekt de Commissie de aanhoudende schendingen van de democratie en de grondrechten in de hele Unie te evalueren, met inbegrip van aanvallen op mensen in kwetsbare situaties;

39. is ingenomen met de aankondiging van de Commissie van haar strategie ter versterking van de toepassing van het Handvest; is van oordeel dat door zich elk jaar te concentreren op één vooraf bepaald onderwerp, andere ernstige schendingen van het Handvest die in een bepaald jaar plaatsvinden, niet onder de aandacht kunnen worden gebracht; is van oordeel dat een dergelijke jaarlijkse evaluatie materiaal moet opleveren voor een omvattend toezichtmechanisme en dat de methodologie, de cyclus en de werkingssfeer daarvan dan ook moeten worden afgestemd op de jaarverslagen; betreurt en spreekt zijn bezorgdheid uit over de terughoudendheid van de Commissie om inbreukprocedures in te leiden op grond van schendingen van het Handvest;

40. roept de lidstaten op jaarverslagen op te stellen over democratie, de rechtsstaat en de grondrechten, en daarin ook aandacht te besteden aan de gelijkheid en rechten van personen die tot minderheden behoren;

41. wijst erop dat het jaarlijks verslaglegginsmechanisme van de Unie de bestaande instrumenten, met name het verslag over de rechtsstaat, het kader voor de rechtsstaat van de Commissie, de jaarverslagen van de Commissie over de toepassing van het Handvest, de dialoog over de rechtsstaat van de Raad en het mechanisme voor samenwerking en toetsing moet consolideren en daar voorrang op moet hebben, zodat de complementariteit en samenhang met andere bestaande instrumenten, zoals de procedures uit hoofde van artikel 7 VEU, inbreukprocedures, en het stellen van begrotingsvoorwaarden, gewaarborgd zijn; is van oordeel dat de drie instellingen de bevindingen van de jaarlijkse-monitoringcyclus moeten gebruiken bij hun beoordeling met het oog op het in werking stellen van de procedure van artikel 7 VEU en het stellen van begrotingsvoorwaarden; beklemtoont dat de rollen en prerogatieven van de drie instellingen moeten worden geëerbiedigd; verbindt zich ertoe zijn jaarlijkse werkzaamheden betreffende het verslag over de rechtsstaat en het verslag over de grondrechten te combineren in een bredere jaarlijkse monitoringcyclus betreffende artikel 2 VEU, en daarmee een begin te maken onmiddellijk nadat de Commissie haar verslag over de rechtsstaat heeft gepubliceerd;

42. roept op tot het uitvoeren van een evaluatie om te bepalen of de reikwijdte van de non-discriminatieclausule in het Handvest ruim genoeg is om de handhaving van de rechtsstaat in de lidstaten en de Unie in overeenstemming te brengen met artikel 14 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en welke verdere maatregelen de EU-instellingen kunnen nemen om ervoor te zorgen dat de clausule op de juiste wijze wordt toegepast; herinnert eraan dat het Handvest weliswaar alleen door de justitiële autoriteiten wordt toegepast wanneer zij het EU-recht ten uitvoer leggen, maar dat het belangrijk is dat de in het Handvest neergelegde rechten tijdens juridische procedures altijd in aanmerking worden genomen om een gemeenschappelijke rechtsstatelijke cultuur te bevorderen; verzoekt de Commissie derhalve te overwegen om rechters en juridische beroepsbeoefenaren ook op het Handvest toegespitste opleidingsmodules aan te bieden;

Bronnen en methodologie van het verslag

43. verzoekt de Commissie de regelmatige, inclusieve en gestructureerde dialoog met regeringen en nationale parlementen, ngo's, nationale mensenrechteninstellingen, ombudsinstanties en organen voor de bevordering van gelijke behandeling, beroepsverenigingen en andere belanghebbenden te versterken; verzoekt de Commissie tevens om ruimte te blijven bieden voor zowel openbare als vertrouwelijke rapportage, ter bescherming en ondersteuning van mensenrechtenverdedigers en specialisten op het gebied van de rechtsstaat die het risico lopen op SLAPP-rechtszaken, vervolging of intimidatie door nationale autoriteiten of hun handlangers; is verheugd over het feit dat 24 lidstaten hun bijdragen aan het verslag van 2020 op transparante wijze openbaar hebben gemaakt, maar betreurt dat drie lidstaten dit weigerden; dringt aan op volledige transparantie tijdens het proces en op openbaarmaking van alle door de lidstaten ingediende bijdragen; is van mening dat maatschappelijke organisaties nauw moeten worden betrokken bij alle fasen van de monitoringcyclus;

44. betreurt dat de Commissie geen belanghebbenden, zoals het Parlement, heeft geraadpleegd over de ontwikkeling van de methodologie voor het opstellen en de voorbereiding van het verslag 2020, en dat zij geen feedback heeft gevraagd over de bruikbaarheid ervan;

45. wijst erop dat de Commissie rekening moet houden met relevante informatie uit ter zake doende bronnen en van erkende instellingen; herinnert eraan dat bevindingen van relevante internationale instanties, zoals de instanties onder auspiciën van de VN, de OVSE en de Raad van Europa, van cruciaal belang zijn voor de beoordeling van de toestand in de lidstaten; is van mening dat Efris in dit opzicht een informatiebron is; verzoekt de Commissie het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten te vragen methodologisch advies te verlenen en doelgericht vergelijkend onderzoek te verrichten om lacunes te dichten en bijzonderheden aan te vullen op belangrijke gebieden van het verslag over de rechtsstaat; benadrukt dat bij de opstelling van het verslag over de rechtsstaat een panel van onafhankelijke deskundigen moet worden betrokken, dat samenwerkt met het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten en de Commissie van Venetië, om te helpen de belangrijkste positieve en negatieve ontwikkelingen in elke lidstaat in kaart te brengen;

46. wijst erop dat maatschappelijke organisaties belangrijke partners zijn bij het opsporen van schendingen van de rechtsstaat en het bevorderen van democratie en grondrechten; is van mening dat de Commissie met vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld een formele en permanente dialoog moet aangaan over deze aangelegenheden en moet garanderen dat zij op zinvolle wijze betrokken worden bij de opstelling van de jaarlijkse verslagen over de rechtsstaat; benadrukt in dit verband dat, op basis van de ervaringen van ngo's tijdens de cyclus van 2020, de doeltreffendheid van het proces en de hoeveelheid waardevolle feedback van het maatschappelijk middenveld zouden toenemen indien in het kader van de debatten over de rechtsstaat thematisch gestructureerde raadplegingen zouden plaatsvinden; benadrukt dat de vragenlijst voor de raadpleging zodanig moet zijn opgesteld dat belanghebbenden aspecten kunnen melden die verder gaan dan de door de Commissie beoogde reikwijdte, waardoor nader kan worden beoordeeld of de grondwettelijke regelingen voorzien in efficiënte mechanismen om de uitoefening van de macht te beperken;

47. is van oordeel dat de termijnen voor raadpleging van het maatschappelijk middenveld dikwijls als te kort kunnen worden ervaren en naar behoren moeten worden aangepast en flexibel moeten zijn om een volledige en omvattende inbreng mogelijk te maken; wijst erop dat deze korte termijnen ertoe leiden dat het voor belanghebbenden, en met name voor maatschappelijke organisaties, moeilijker is om hun bijdragen en de bewustmakingsactiviteiten die zij in eigen land

voor de lancering van het verslag willen ontplooien, voor te bereiden en te plannen; merkt op dat het organiseren van raadplegingen vóór de jaarlijkse publicatie van openbare statistieken ertoe leidt dat de bijdragen inhoudelijk van minder waarde zijn; verzoekt de Commissie meertalige bijdragen toe te staan; stelt voor om het kader voor de bijdragen van belanghebbenden voorspelbaar en minder rigide te maken; merkt op dat de raadpleging kan worden verbeterd door onder meer met de actoren van het maatschappelijk middenveld na te gaan wat er met hun input is gedaan;

48. is van oordeel dat samenwerking in het kader van de jaarlijkse-monitoringcyclus met de Raad van Europa en zijn Parlementaire Vergadering, onder meer in de vorm van een beter gestructureerd partnerschap, van bijzonder belang is voor de verdere ontwikkeling van democratie, de rechtsstaat en grondrechten in de EU; verzoekt de Commissie in de landenhoofdstukken gegevens op te nemen over de niet-naleving van uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zoals vastgesteld door het Comité van Ministers van de Raad van Europa; wijst erop dat de toetreding van de Unie tot het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden een wettelijke verplichting is die voortvloeit uit artikel 6, lid 2, VEU; wijst er nogmaals op dat het toetredingsproces snel voltooid moet worden, om in heel Europa een samenhangend kader voor de bescherming van de mensenrechten te waarborgen en om de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden in de Unie verder te verbeteren;

II. ***Institutionele aspecten van het EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten***

49. herhaalt zijn dringende oproep aan de Commissie en de Raad om positief te reageren op het verzoek van het Parlement in zijn resolutie van 7 oktober 2020 om een gezamenlijk EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten in te stellen, in het kader waarvan alle in artikel 2 VEU vervatte waarden aan de orde komen; wijst er nogmaals op dat een dergelijk mechanisme noodzakelijk is om de bevordering en eerbiediging van de waarden van de EU te versterken; wijst erop dat de jaarlijkse cyclus omvattend, objectief en onpartijdig moet zijn, gebaseerd moet zijn op feiten en op gelijke en eerlijke wijze moet worden toegepast op alle lidstaten;

Landspecifieke aanbevelingen

50. verzoekt de Commissie nogmaals om te zorgen voor een waarheidsgetrouwe beoordeling van de situatie met betrekking tot elk van de in artikel 2 van het VEU genoemde waarden in de lidstaten en duidelijke landspecifieke aanbevelingen vast te stellen inzake de wijze waarop de geconstateerde problemen kunnen worden aangepakt en de betrokken inbreuken kunnen worden verholpen, met inbegrip van termijnen voor de uitvoering, indien van toepassing, en referentiepunten die moeten worden gevolgd, tijdschema's, streefcijfers en concrete acties die moeten worden ondernomen, teneinde de lidstaten te helpen bij het aanpakken van de in het verslag geconstateerde zwakke punten; is van mening dat aan deze initiatieven een follow-up gegeven moet worden in latere jaarverslagen of dringende verslagen;

51. beveelt aan dat de Commissie haar aanbevelingen afstemt op instrumenten die kunnen worden toegepast om de geconstateerde tekortkomingen te verhelpen; verzoekt de Commissie haar follow-up van de uitvoering van de landenspecifieke hoofdstukken door de betrokken lidstaten te verbeteren en, waar nodig, andere rechtsstaatinstrumenten in te zetten om de gewenste resultaten te bereiken wanneer de aanbevelingen niet worden uitgevoerd; is van oordeel dat de Commissie meer gebruik zou kunnen maken van inbreukprocedures voor het HvJ-EU; onderstreept dat het van belang is om voor elke lidstaat vast te stellen of er sprake is van duidelijke positieve of negatieve tendensen, en in het bijzonder de situatie in het verslag te vergelijken met de situatie in het voorgaande jaar;

Interinstitutioneel akkoord

52. is van mening dat de institutionele taakverdeling op basis waarvan het jaarverslag wordt opgesteld niet aan de verwachtingen voldoet; verwacht dat de drie instellingen een vaste interinstitutionele werkgroep opzetten, zoals voorgesteld in zijn resolutie van 7 oktober 2020;

53. verzoekt de Commissie en de Raad op zo kort mogelijke termijn met het Parlement onderhandelingen te starten over een interinstitutioneel akkoord op grond van artikel 295 VWEU, teneinde de bestaande instrumenten aan te vullen door invoering van een rechtsstaatmechanisme in de vorm van een rechtshandeling die de drie instellingen bindt aan een transparanter en beter gereguleerd proces met duidelijker afgebakende verantwoordelijkheden, waarbij een panel van onafhankelijke deskundigen wordt ingesteld dat de werkgroep en de drie instellingen adviseert, in nauwe samenwerking met het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, teneinde de bescherming en bevordering van alle EU-waarden tot een permanent en zichtbaar onderdeel van de agenda van de Unie te maken; is van mening dat het voorstel in de bijlage bij de resolutie van het Parlement van 7 oktober 2020 over de instelling van een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten een passende grondslag vormt voor die onderhandelingen; is van oordeel dat in de tussentijd een proefproject in het kader waarvan onafhankelijke deskundigen de naleving van de EU-waarden toetsen, kan bijdragen tot het opbouwen van de nodige kennis en deskundigheid;

Complementariteit met andere instrumenten voor de rechtsstaat

54. herhaalt dat het mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten de lopende en toekomstige procedures krachtens artikel 7 VEU moet aanvullen en versterken, maar in geen geval mag vervangen; betreurt ten zeerste dat de Raad er niet in slaagt om in het kader van lopende procedures krachtens artikel 7 VEU daadwerkelijk vooruitgang te boeken op het gebied van de handhaving van de EU-waarden; merkt op dat het feit dat de Raad aarzelt op doeltreffende wijze toepassing te geven aan artikel 7 VEU er in de praktijk toe leidt dat lidstaten de in artikel 2 VEU vastgestelde waarden permanent kunnen negeren, onder meer door de arresten van het HvJ-EU openlijk niet na te leven en degenen die streven

naar de handhaving van de rechtsstaat te intimideren; betreurt dat de Raad geen hoorzittingen heeft georganiseerd en COVID-19 hiervoor als reden heeft aangevoerd, terwijl er geen enkele wettelijke verplichting bestaat om hoorzittingen in persoon te houden in plaats van via videovergaderingen; verlangt dat elk juridisch advies van de Juridische dienst van de Raad waarin het tegendeel wordt aangevoerd, openbaar wordt gemaakt; dringt er bij de Raad op aan de procedure van artikel 7, lid 1, VEU voort te zetten en ervoor te zorgen dat de hoorzittingen met spoed worden hervat en dat daarbij ook nieuwe ontwikkelingen aan bod komen; herhaalt zijn verzoek aan de Raad om, als vervolg op de hoorzittingen, concrete aanbevelingen te doen aan de betrokken lidstaten, zoals bepaald in artikel 7, lid 1, VEU, en termijnen vast te stellen voor de uitvoering van die aanbevelingen; roept ertoe op tijdens de Conferentie over de toekomst van Europa na te denken over een herziening van artikel 7 VEU om de procedure doeltreffender te maken, met name door de unanimiteitsregel voor het opleggen van sancties op te heffen; dringt erop aan dat de rol en de bevoegdheden van het Parlement worden geëerbiedigd, met name het recht om naar behoren te worden geïnformeerd over de procedures met betrekking tot de instrumenten voor de rechtsstaat, met inbegrip van hoorzittingen overeenkomstig artikel 7 VEU;

55. is van oordeel dat het jaarverslag een essentieel monitoringinstrument is, maar dat er naar aanleiding van de geconstateerde problemen ook duidelijke aanbevelingen moeten worden gedaan en aangegeven moet worden welke follow-upmaatregelen moeten worden genomen; wijst er nogmaals op dat, indien de tekortkomingen niet worden aangepakt en de aanbevelingen niet worden opgevolgd, het jaarverslag als basis moet dienen om te besluiten of een of meer relevante instrumenten moeten worden geactiveerd, zoals de procedure van artikel 7 VEU, het conditionaliteitsmechanisme of het rechtsstaatkader, dan wel inbreukprocedures moeten worden ingeleid, met inbegrip van versnelde procedures, verzoeken om voorlopige maatregelen bij het HvJ-EU en acties in verband met de niet-uitvoering van arresten van het HvJ-EU die verband houden met de bescherming van de waarden van de EU; benadrukt dat het verslag in ieder geval vergezeld moet gaan van uitvoerbare aanbevelingen, en dat er termijnen moeten worden vastgesteld voor de uitvoering daarvan; herinnert eraan dat het mogelijk is gelijktijdig inbreukprocedures in te leiden met betrekking tot aangelegenheden die in de met redenen omklede voorstellen van artikel 7, lid 1, VEU worden genoemd, zoals reeds door het HvJ-EU is vastgesteld; dringt er bij de Commissie op aan om, waar nodig, krachtdadig gebruik te maken van inbreukprocedures om te voorkomen dat de rechtsstaat in de nationale rechtsstelsels wordt aangetast; is van oordeel dat de Conferentie over de toekomst van Europa ervoor moet zorgen dat het algemeen aanvaarde rechtsbeginsel van voorrang van het EU-recht verder in verdragsbepalingen wordt geconsolideerd; zou graag zien dat in het kader van de Conferentie over de toekomst van Europa nagedacht wordt over het versterken van de rol van het HvJ-EU bij de bescherming van de fundamentele waarden van de Unie;

56. is verheugd dat in de Gezamenlijke verklaring over de Conferentie over de toekomst van Europa wordt verklaard dat Europese rechten en waarden, waaronder de rechtsstaat, een van de onderwerpen is die tijdens de Conferentie aan de orde zullen komen; dringt erop aan dat er tijdens de Conferentie over de toekomst van Europa wordt nagedacht over de doeltreffendheid van de bestaande instrumenten van de Unie om schendingen van de beginselen van artikel 2 VEU te toetsen, te voorkomen en aan te pakken, en dat er concrete voorstellen worden gedaan voor concrete maatregelen om het instrumentarium van de Unie te versterken;

57. beklemtoont dat de toepasselijkheid, het doel en het toepassingsgebied van de verordening betreffende een algemeen conditionaliteitsregime ter bescherming van de Uniebegroting (Verordening (EU, Euratom) 2020/2092) duidelijk zijn omschreven in de wettekst ervan; benadrukt in dit verband dat deze verordening inzake conditionaliteit met betrekking tot de rechtsstaat in werking is getreden, sinds 1 januari 2021 rechtstreeks toepasselijk is en in al haar onderdelen verbindend is voor alle vastleggings- en betalingskredieten in alle lidstaten, en dus de uitbetaling van middelen in het kader van NextGenerationEU omvat, en dat de toepasselijkheid ervan niet afhankelijk is van de vaststelling van richtsnoeren of van rechterlijke interpretatie; is van mening dat de conclusies van de Europese Raad van 10 en 11 december 2020 over deze verordening in strijd zijn met de artikelen 15 en 17 VEU en artikel 288 VWEU voor zover daarin onnodige rechtsonzekerheid wordt geschapen in verband met de aanvullende richtsnoeren van de Commissie en de opgeschorte vaststelling van de verordening in gevallen waarin beroep tot nietigverklaring van de verordening is ingesteld overeenkomstig artikel 263 VWEU, zoals door Hongarije en Polen recentelijk is gedaan; herhaalt zijn oproep aan de Commissie om onmiddellijk actie te ondernemen uit hoofde van de verordening inzake conditionaliteit met betrekking tot rechtsstaat, om onverwijld en ten volle gebruik te maken van de onderzoeksinstrumenten waarover zij beschikt om schendingen van de beginselen van de rechtsstaat in een lidstaat die het goede financiële beheer van de EU-begroting op een voldoende directe manier aantasten of dreigen aan te tasten, aan te pakken; verzoekt de Commissie de verordening gemeenschappelijke bepalingen ([31]) en het Financieel Reglement ([32]) strikter toe te passen om discriminerend gebruik van EU-fondsen aan te pakken, zoals zij heeft gedaan door middelen te blokkeren voor gemeentelijke of lokale overheden die zich "vrij van LGBTI-ideologie" verklaren;

58. verzoekt de Commissie de bevindingen van het jaarverslag te laten meewegen bij haar beoordeling die de basis vormt van het mechanisme ter bescherming van de begroting tegen schendingen van het beginsel van de rechtsstaat en bij elke andere relevante beoordeling met betrekking tot bestaande en toekomstige begrotingsinstrumenten; verzoekt de Commissie nogmaals in haar jaarlijks verslag over de rechtsstaat een specifiek onderdeel op te nemen met een analyse van

([31]) PB L 347 van 20.12.2013, blz. 320.
([32]) PB L 193 van 30.7.2018, blz. 1.

gevallen waarin schendingen van de beginselen van de rechtsstaat in een lidstaat op een voldoende directe manier afbreuk doen of ernstig afbreuk dreigen te doen aan het goede financiële beheer van de Uniebegroting, op basis waarvan vervolgens het conditionaliteitsmechanisme van de rechtsstaat in werking kan worden gesteld; dringt er bij de Commissie op aan de synergieën tussen haar jaarverslagen over de rechtsstaat en de verordening inzake conditionaliteit met betrekking tot de rechtsstaat te versterken, door ze als afzonderlijke maar onderling aanvullende instrumenten te gebruiken;

59. wijst erop dat de Commissie het jaarverslag over de rechtsstaat moet gebruiken als belangrijke bron van informatie bij het onderbouwen van zaken in het kader van de toepassing van de verordening inzake conditionaliteit met betrekking tot de rechtsstaat, en daarbij onder meer informatie moet verwerken uit verslagen van de Europese Rekenkamer, OLAF en het EOM, auditverslagen van de Commissie en nationale auditautoriteiten, arresten van het HvJ-EU en nationale rechtbanken, analyses van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten en informatie uit verschillende systemen zoals het systeem voor vroegtijdige opsporing en uitsluiting ter bescherming van de financiële belangen van de Unie (EDES) en Arachne; verzoekt de Commissie om in de gebruikte methodologie het verband tussen het verslag over de rechtsstaat en het conditionaliteitsmechanisme voor de rechtsstaat te verduidelijken; herinnert eraan dat het van essentieel belang is dat de legitieme belangen van de eindontvangers en begunstigden naar behoren worden gewaarborgd wanneer maatregelen worden genomen naar aanleiding van schendingen van de beginselen van de rechtsstaat;

60. verzoekt de Commissie een cultuur van eerbiediging van de in artikel 2 VEU verankerde waarden te bevorderen, onder meer door meer inspanningen te verrichten om onderwijs over EU-burgerschap en de rechtsstaat te bevorderen; verzoekt de Commissie een specifiek programma op te zetten dat vernieuwende initiatieven ter bevordering van het onderwijs over EU-burgerschap ondersteunt; dringt er bij de Raad en de Commissie op aan adequate informatie en financiering te verstrekken aan maatschappelijke organisaties en onafhankelijke journalisten op EU-, nationaal, regionaal en lokaal niveau, met name door strategisch gebruik te maken van de financieringsmogelijkheden in het kader van de verordening tot vaststelling van het programma "Burgers, gelijkheid, rechten en waarden", om hen te helpen de waarden van de EU uit te dragen en de relevante instrumenten, waaronder het jaarverslag, onder de aandacht te brengen met als doel om de in het jaarverslag gesignaleerde bedreigingen voor de rechtsstaat in de vorm van schendingen en tekortkomingen tegen te gaan; roept de lidstaten op lering te trekken uit beste praktijken en de vastgestelde lacunes aan te pakken en maatregelen vast te stellen ter verbetering van de situatie met betrekking tot de vier belangrijkste pijlers die in het verslag over de rechtsstaat worden genoemd; benadrukt dat de burgers en ingezetenen van de EU bewuster moeten worden gemaakt van de instrumenten en procedures die op nationaal en EU-niveau beschikbaar zijn om de eerbiediging van de rechtsstaat te waarborgen en schendingen te melden;

III. ***Follow-up en impact van het verslag***

61. verzoekt de Commissie in opeenvolgende verslagen te beoordelen hoe de problemen die op de in vorige verslagen geanalyseerde gebieden zijn gesignaleerd, zich hebben ontwikkeld en te beoordelen of ze zijn opgelost, dreigen te verslechteren of verder zijn verslechterd, en positieve en negatieve tendensen en horizontale kwesties in kaart te brengen, met name eventuele systemische of terugkerende patronen met betrekking tot inbreuken op de rechtsstaat, en duidelijke aanbevelingen te doen om gesignaleerde risico's weg te nemen of verslechteringen te verhelpen;

62. benadrukt dat het belangrijk is de bevindingen van het jaarverslag op nationaal niveau onder de aandacht te brengen; spoort de Commissie ertoe aan het debat rond het verslag in de nationale parlementen te stimuleren en maatschappelijke organisaties te betrekken bij de follow-up van het verslag;

63. verzoekt de Commissie in haar jaarverslagen over de rechtsstaat duidelijk te maken dat niet alle tekortkomingen en schendingen van de rechtsstaat van dezelfde aard en/of intensiteit zijn en dat, wanneer de in artikel 2 VEU opgesomde waarden opzettelijk, ernstig, permanent en systematisch gedurende een bepaalde periode worden geschonden, de betreffende lidstaat wellicht niet meer voldoet aan alle criteria die een democratie kenmerken en kan verworden tot een autoritair regime; benadrukt dat handhaving van het EU-recht bij inbreuken op artikel 2 VEU de belangrijkste prioriteit van de Commissie moet zijn en dat haar jaarlijkse verslagen over de rechtsstaat vooral daartoe moeten bijdragen; verzoekt de Commissie daarom een grondige evaluatie uit te voeren van de toestand in de landen waartegen de procedure van artikel 7 VEU loopt, om zichtbaar te maken hoe de rechtsstaat daar structureel wordt ondermijnd om autoritaire bestuursstructuren te consolideren;

64. benadrukt dat de EU op basis van dit verslag vervolgmaatregelen moet vaststellen met betrekking tot de lidstaten waar tekortkomingen of gebreken zijn geconstateerd, en dat het verslag een essentieel onderdeel moet vormen van het overkoepelende mechanisme voor democratie, rechtsstaat en grondrechten;

65. verbindt zich ertoe zo spoedig mogelijk na publicatie van het verslag voor 2021 te beginnen met de nodige werkzaamheden op basis van het verslag;

Donderdag, 24 juni 2021

o

o o

66. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad, de Commissie en de regeringen en de parlementen van de lidstaten.